

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

**„Wielokulturowa szkoła w kontekście zmian migracyjnych”
RAPORT Z BADANIA JAKOŚCIOWEGO
w SZKOLE PODSTAWOWEJ nr 2 w LEGNICY**

LEGNICA styczeń 2025

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

DLA FUNDACJI „RADUGA” OPRACOWAŁ: mgr Małgorzata Szylar

Niniejszy raport powstał na potrzeby projektu pn. „Wielocoolturowa szkoła bez dyskryminacji” realizowany w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska, priorytet 7, działanie 7.6 Integracja migrantów.

Beneficjentem jest Fundacja „Raduga”, a projekt jest skierowany do nauczycieli, uczniów i rodziców uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 2.

Raport szczegółowo opisuje wyniki badania diagnostycznego przeprowadzonego metodą miniFGI w Szkole Podstawowej nr 2 w Legnicy, koncentrując się na integracji uczniów z doświadczeniem migracji.

W raporcie odniesiono się do case studies, cytatów z transkrypcji oraz danych zastanych z dokumentów wewnętrznych i źródeł internetowych (m.in. GUS, Urząd Miasta Legnica, dokumentów Szkoły Podstawowej nr 2).

Spis treści

1.	WSTĘP	5
2.	STRESZCZENIE WYKONAWCZE	6
3.	METODOLOGIA BADANIA	8
4.	KONTEKST SPOŁECZNO-EDUKACYJNY SZKOŁY	9
5.	ANALIZA DOKUMENTÓW WEWNĄTRZSZKOLNYCH	10
6.	WYNIKI BADANIA FGI	11
7.	PODSUMOWANIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYZWAŃ	26
8.	MOCNE STRONY I ZASOBY PLACÓWKI	26
9.	REKOMENDACJE	27
10.	WNIOSKI KOŃCOWE	30
11.	PODSUMOWANIE	30
12.	ZAŁĄCZNIKI	31

Qv

1. WSTĘP

Współczesna edukacja w Polsce przechodzi dynamiczną transformację, której jednym z kluczowych czynników są zmiany społeczne związane z migracjami. Szczególnym momentem stał się rok 2022, kiedy eskalacja konfliktu zbrojnego w Ukrainie spowodowała masowy napływ uchodźców, w tym dzieci i młodzieży, do polskich szkół. Przed tym okresem liczba uczniów cudzoziemskich w Polsce wynosiła około 48,5 tys., jednak już na początku roku szkolnego 2022/2023 wzrosła do 222,5 tys. Pod koniec 2024 roku w placówkach edukacyjnych uczyło się łącznie ok. 152 tys. dzieci-uchodźców z Ukrainy oraz 51 tys. uczniów migranckich z tego kraju. Te liczby nie tylko ilustrują skalę wyzwań, ale również podkreślają znaczenie wypracowanych rozwiązań, które stały się podstawą dla kształtowania modelu szkoły wielokulturowej.

Integracja uczniów cudzoziemskich wymagała od nauczycieli, dyrektorów i lokalnych społeczności nie tylko elastyczności, ale także nowych kompetencji. Choć wcześniejsze doświadczenia polskich szkół z uczniami migranckimi koncentrowały się głównie na dużych miastach, po 2022 roku problematyka ta stała się powszechna również w mniejszych ośrodkach. Przykładem jest powiat legnicki i miasto Legnica, gdzie według danych z 2023 roku w lokalnych szkołach kształciło się 1200 uczniów cudzoziemskich, w większości pochodzących z Ukrainy. Władze Legnicy podkreślają, że kluczowe dla integracji były działania takie jak dodatkowe lekcje języka polskiego, wsparcie psychologiczne oraz projekty międzykulturowe, które budują wzajemne zrozumienie między uczniami.

Napływ tak dużej liczby nowych uczniów postawił przed nauczycielami i dyrektorami szkół szereg trudności. Wymagało to nie tylko nowego podejścia do zarządzania szkołą i klasą, ale także nabycia umiejętności oraz narzędzi, które umożliwią pracę w zróżnicowanym kulturowo środowisku. Integracja uczniów z doświadczeniem uchodźstwa oraz zapewnienie im odpowiedniego wsparcia stały się jednym z priorytetów w polskich szkołach.

Niniejszy raport koncentruje się na analizie doświadczeń nauczycieli, uczniów i rodziców Szkoły Podstawowej nr 2 z Legnicy, jako placówki działającej w środowisku wielokulturowym

Badania objęty m.in.:

- Postawy poszczególnych grup respondentów wobec różnorodności kulturowej,
- Nauczyciele - ocena własnych kompetencji w pracy z uczniami cudzoziemskimi oraz wykorzystanie dostępnych form doskonalenia zawodowego,
- Identyfikację barier i potrzeb wsparcia każdej z grup respondentów

Raport wskazuje na wyzwania, takie jak nierówny dostęp do specjalistycznych szkoleń dla nauczycieli w mniejszych miejscowościach czy konieczność długofalowego wsparcia psychologicznego dla uczniów z doświadczeniem traumy wojennej.

Celem raportu jest nie tylko podsumowanie jak funkcjonuje Szkoła Podstawowa nr 2 w Legnicy, jakie ma procedury, ale także sformułowanie rekomendacji dla niej, dla samorządu a także jakie działania wspierające powinno się prowadzić, by każdej grupie respondentów uczyło się, pracowało i żyło się lepiej.

Wskazujemy m.in. na potrzebę rozwoju sieci wsparcia między szkołami, wdrażania programów mentoringowych dla nauczycieli oraz zwiększenia nakładów na edukację międzykulturową w budżetach samorządowych Legnicy.

Raport stanowi dodatkowo głos w dyskusji o przyszłości polskiej szkoły – instytucji, która musi być gotowa na ciągłe zmiany, aby stać się przestrzenią dialogu, szacunku i równych szans dla wszystkich uczniów.

2. Streszczenie wykonawcze

2.1 Celem raportu jest:

- Diagnoza obecnych potrzeb oraz zasobów szkoły w kontekście integracji uczniów z doświadczeniem migracji.
- Identyfikacja barier oraz mocnych stron środowiska szkolnego.
- Sformułowanie rekomendacji opartych na wynikach badania, które pozwolą na wdrożenie systemowych zmian wspierających integrację.

Badanie zostało przeprowadzone w ramach projektu „Wielokulturowa Szkoła Bez Dyskryminacji” realizowanego przez Fundację Raduga.

Badanie objęło analizę dokumentów szkoły oraz trzy zogniskowane wywiady grupowe (miniFGI) z nauczycielami, uczniami i rodzicami.

Raport przedstawia kompleksową diagnozę funkcjonowania Szkoły Podstawowej nr 2 w Legnicy w kontekście integracji uczniów o zróżnicowanym pochodzeniu kulturowym. Badanie, oparte na analizie dokumentów wewnętrznych oraz transkrypcjach miniFGI z trzech grup (nauczycieli, uczniów oraz rodziców), wskazuje na kluczowe bariery – takie jak różnice kulturowe, trudności komunikacyjne, oraz niedostosowaną infrastrukturę – a także na istotne zasoby, m.in. pozytywne relacje między uczniami oraz inicjatywy integracyjne. Raport formułuje rekomendacje, które mają na celu wsparcie procesu integracji oraz poprawę warunków edukacyjnych.

Kluczowe wnioski wskazują, że choć szkoła dysponuje istotnymi zasobami – takimi jak pozytywne relacje rówieśnicze oraz zaangażowanie pedagogiczne – to pojawiają się poważne bariery wynikające m.in. z różnic kulturowych, barier językowych, niedostosowanej infrastruktury i problemów w komunikacji między szkołą a rodzicami. Raport formułuje rekomendacje obejmujące m.in. zatrudnienie asystentów międzykulturowych, szkolenia dla nauczycieli oraz wdrożenie narzędzi komunikacyjnych (np. dwujęzycznych newsletterów).

2.2 Kluczowe wnioski:

- Szkoła potrzebuje asystentów międzykulturowych i szkoleń dla nauczycieli w zakresie pracy z traumą.

- Uczniowie OPT często funkcjonują w „bańkach językowych”, co utrudnia integrację.
- Rodzice OPT wykazują postawę tymczasowości, co ogranicza ich zaangażowanie.

2.3 Rekomendacje:

- Wdrożenie programu mentoringowego dla nauczycieli,
- Warsztaty dla nauczycieli – praca z uczniem wielokulturowym
- Utworzenie międzykulturowego klubu młodzieżowego
- Warsztaty integracyjne dla rodziców,
- Wsparcie specjalistów – animatorów, tłumaczy, konsultantów itp.

3. Metodologia badania

3.1 Projekt badania:

3.1.1 Analiza dokumentów pod kątem nauczania w placówce dzieci cudzoziemskich (praca w klasach wielokulturowych): Statut, regulamin świetlicy, program wychowawczy, procedury

3.1.2 Badanie miniFGI - Badanie zostało przeprowadzone metodą FGI, w której udział wzięły trzy grupy respondentów:

- **Grupa nauczycieli** (3 nauczycieli): Sesje skoncentrowane na aspektach pedagogicznych, różnicach kulturowych oraz wyzwaniach adaptacyjnych uczniów. Nauczyciele podkreślali m.in. konieczność modyfikacji metod nauczania i wdrożenia wsparcia asystenckiego.
- **Grupa uczniów** (4 osoby - 2 uczniów OPT; 2 polskich uczniów): Spotkania umożliwiły uczniom swobodne wypowiedzi dotyczące codziennego życia w szkole, relacji rówieśniczych oraz doświadczeń integracyjnych. Respondenci wskazywali zarówno pozytywne inicjatywy, jak i sytuacje konfliktowe.

- **Grupa rodziców** (4 rodziców - 2 rodziców OPT; 2 polskich rodziców): Dyskusje skupiały się na oczekiwaniach względem szkoły, ocenach komunikacji z placówką oraz potrzebach wsparcia dla dzieci. Rodzice podkreślali, jak istotna jest współpraca z nauczycielami oraz adaptacja narzędzi komunikacyjnych (np. dwujęzycznych newsletterów).

Transkrypcje z nagrań zostały przeanalizowane pod kątem tematycznym przy użyciu oprogramowania MAXQDA, co umożliwiło wyłonienie kluczowych problemów oraz potencjału integracyjnego.

Analiza miała charakter tematyczny, dzięki czemu wyłoniono główne kategorie problemów i zasobów:

4. Kontekst społeczno-edukacyjny szkoły

Od 2022 roku w Polsce obserwuje się intensywny napływ uchodźców, co przekłada się na zwiększenie liczby uczniów o międzynarodowym pochodzeniu. W Legnicy liczba uczniów cudzoziemskich wzrosła znacząco, a Szkoła Podstawowa nr 2 przyjęła ponad 100 uczniów z Ukrainy, Gruzji i Białorusi. W obliczu tych zmian placówka staje przed wyzwaniem stworzenia środowiska sprzyjającego integracji oraz równym szansom edukacyjnym.

Celem niniejszego raportu jest diagnoza potrzeb i zasobów szkoły, zidentyfikowanie barier integracyjnych oraz sformułowanie zaleceń dostosowanych do specyfiki placówki. Raport opiera się na transkrypcjach z miniFGI przeprowadzonych w trzech grupach respondentów:

- **Nauczyciele** – identyfikacja wyzwań dydaktycznych i organizacyjnych
- **Uczniowie** – analiza doświadczeń szkolnych, poczucia przynależności i relacji rówieśniczych
- **Rodzice** – perspektywa opiekunów na funkcjonowanie szkoły i współpracę z nauczycielami ().

Profil szkoły:

Szkoła Podstawowa nr 2 w Legnicy mieści się przy ul. Głogowskiej 50. W dokumentacji Szkoły znajduje się Statut Szkoły, brak natomiast standardów, ekspertyz i procedur związanych z pracą w klasach wielokulturowych i nauczaniem ogólnym w wielokulturowym środowisku. W Statucie Szkoły Podstawowej nr 2 brak informacji na temat integracji uczniów cudzoziemskich. Występuje zapis na temat integracji uczniów z niepełnosprawnością, zatem Szkoła jako placówka zwraca uwagę na różnorodność, jednak brakuje dokumentów, procedur i informacji wpisanych w Statut o poszanowaniu uczniów niezależnie od pochodzenia. W szkole nie ma opisanych żadnych ekspertyz dotyczących pracy z uczniem cudzoziemskim, brakuje zapisów dotyczących współpracy rodziców pochodzenia obcego ze szkołą, brak opisanych zasad, regulaminów w kontekście ucznia i rodzica cudzoziemskiego.

Struktura społeczności szkolnej

Liczba uczniów: 322 (w tym 119 OPT).

Kadra: 29 nauczycieli, 1 psycholog.

Wyzwania:

- Brak asystentów międzykulturowych.
- Presja na realizację podstawy programowej.

Działania integracyjne:

- Dni Kultury Ukraińskiej (warsztaty kulinarne, występy artystyczne).
- Współpraca z NGO (np. „Kluby Przyjaźni Polsko-Ukraińskiej”).

5. Analiza dokumentów wewnętrznych

5.1 Statut szkoły:

- Brak zapisów o przeciwdziałaniu dyskryminacji.
- Ogólnikowe sformułowania (np. „szkoła promuje tolerancję”).

Analiza statutu szkoły wykazała, że choć placówka deklaruje wspieranie równości, nie zawiera on szczegółowych zapisów dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji. Przykładem Statutu szkoły, która posiada zapisy jest m.in. Statut SP nr 5 w Warszawie. Badanie dokumentacji wykazało, że w Szkole Podstawowej nr 2 brakuje mechanizmów egzekwowania zasad antydyskryminacyjnych.

5.2 Regulamin świetlicy:

- Brak elastyczności dla dzieci z traumą (np. sztywne zasady ciszy).

W regulaminie świetlicy odnaleziono zapis dotyczący „prawa do ciszy” w określonych godzinach, co budzi krytykę ze strony psychologa szkoły. Cytat z nagrania:

„Dzieci z traumą wojenną potrzebują przestrzeni na ekspresję, nie tłumienie emocji” Takie rozwiązanie może negatywnie wpływać na samopoczucie uczniów, szczególnie tych, którzy mają trudności z adaptacją.”

5.3 Program wychowawczy:

- Działania incydentalne (np. jednorazowe warsztaty antydyskryminacyjne).

Program wychowawczy szkoły opiera się na doświadczeniach własnych nauczycieli i ich rozwiązaniach oraz na jednorazowych warsztatach antydyskryminacyjnych, bez dalszej kontynuacji. Brak integracji tego programu z regularnymi zajęciami dydaktycznymi wskazuje na potrzebę wdrożenia bardziej spójnych działań edukacyjnych

6. Wyniki badania FGI

6.1 Perspektywa nauczycieli

Celem badania było poznanie doświadczeń nauczycieli Szkoły Podstawowej nr 2 w Legnicy w pracy w środowisku wielokulturowym. Podczas badania chcieliśmy dowiedzieć się na temat trudności, z jakimi nauczyciele musieli się zmierzyć, gdy ich szkoła w ciągu jednego miesiąca zmieniła się w szkołę wielokulturową. Chcieliśmy poznać jakie dobre praktyki, udało się wdrożyć w odpowiedzi na nowe wyzwania,

co jeszcze wymaga poprawy czy wsparcia. Wnioski te miały posłużyć jako podstawa do zaprojektowania działań wspierających nauczycieli, takich jak warsztaty, szkolenia oraz strategie mające na celu poprawę integracji społeczności szkolnej.

Nauczyciele podczas badania wskazywali na z jakimi barierami muszą się mierzyć. Wskazują m.in. na:

- **Barierę językową:** do szkoły uczęszczają oprócz dzieci ukraińskich dzieci z Gruzji. Nauczyciele wskazywali na ogromny problem z porozumieniem się z tymi dziećmi. Nie znają one w ogóle języka, ich rodzice nie są zainteresowani aby dzieci nauczyły się polskiego cyt. „A z Gruzji te dzieciaki, jak? No one w ogóle nie komunikują się z nami. To jest właśnie taka duża bariera językowa, bo Tak, tu mamy, ale one są nie są głośne. Są grzeczne. Są grzeczne, są bardzo chętne do współpracy. Są ciekawe. Wchodzą w różnego typu zabawy, takie są otwarte jakby, prawda? Tak. Nie mamy, no i też są wycofane. Na lekcjach no nie odnoszą sukcesów i też Nie wiemy, czy nie gdzie jest problem, nie? Czy one są wycofane ze strachu? Czy po prostu gdzieś jest taka duża różnica materiału, że one po prostu nie są w stanie dokończyć? I na dziewiątkę dzieci to tylko chyba ta Mariam, no i ten no w tamtym roku jeszcze jak uczyłam tego Gorkiego, no to on fajnie z tej matematyki funkcjonował. Teraz A ta ta Mariam jest taka, że jest otwartą dziewczynką. No dobrze, ale ona się komunikuje na przykład ze mną w języku angielskim”

Nauczyciele wskazywali, że uczniowie z Gruzji, Ukrainy czy Białorusi mają trudności z przyswajaniem zasad funkcjonowania w polskiej szkole. Problem ten skutkuje częstymi konfliktami i nieporozumieniami.

- **Problemy w systemie oceniania:** Krytyka tradycyjnej skali ocen w kontekście różnic edukacyjnych oraz barier językowych.

Kolejną trudnością, jaką podkreślali nauczyciele, jest niedostosowanie tradycyjnej skali ocen do potrzeb uczniów o innym poziomie biegłości językowej i różnic kulturowych. System oceniania często nie uwzględnia indywidualnych predyspozycji oraz barier adaptacyjnych uczniów z doświadczeniem migracji.

- **Konflikty kulturowe:** : cyt. „(...) na przykład co jest też u nas no nie miało wcześniej miejsca, że na przykład dziewczynki cudzoziemskie, uderzają polską dziewczynkę, jak coś im nie pasuje tak. Tak i to było po prostu niezrozumiałe dla naszych dzieci, bo one płakały, uciekały od tych dzieci. Omijały wręcz, prawda? To na samym początku i to takie malutkie w tych 1-3, bo tak ponoć tam się w niektórych rejonach dzieje”.

- **Wyzwania organizacyjne**

W jednym z case study nauczyciele opisali sytuację, gdzie uczeń z Ukrainy użył obraźliwego określenia wobec kolegi. Brak procedur reagowania na tego typu incydenty spowodował eskalację napięć. Nauczycielka, choć udzieliła upomnienia, nie miała wsparcia procedur wewnętrznych, co ukazało potrzebę wdrożenia jasnych zasad dotyczących akulturacji.

- **Problemy wychowawcze**

Nauczyciele zauważają różnice kulturowe w wychowywaniu polskich i cudzoziemskich dzieci. Zauważają, że w Ukrainie normą jest bicie się nawzajem, co jest zupełnie niezrozumiałe, zarówno dla nich jako kadry jak i dla dzieci polskich. Rodzice cudzoziemscy są bardzo zamknięci w sobie, mówią swoim dzieciom, że nie wolno im opowiadać co dzieje się w domu, nie mogą wynosić żadnych informacji, i jednocześnie nie interesują się tym, aby pomóc swoim dzieciom w integracji z polskim społeczeństwem. Nie interesują się również wynikami edukacyjnymi swoich dzieci. Jak zauważają niektórzy nauczyciele oni są tu „za karę.”

- **Brak odpowiednich praktycznych działań, które byłyby „szyte na miarę”**

Cyt. „chłopczyk wyzywa tego, że ty Polaku, ty Ukraińcu i już jest zagonione, tak? Już się prawie pali i co w takiej sytuacji, bo z tych wszystkich szkoleń, bo mieliśmy szkolenia, no to przyjeżdżała pani, czy pan pokazywała coś tam co to jest agresja, co to jest cyberprzemoc? No bo teorie nie oszukujmy się, teorię większość z nas ma, no bo oszukujemy się sami, czytamy, do wiemy. (...) cały

czas mówiłam: "Mówimy po polsku, na lewo mówimy, przyszła mama i tam potem się okazało się, że faktycznie ja miałam rację, no bo ta dziewczynka przesadzała, cały czas mówiła po i w tych wypowiedziach było obrażanie kolegów i wszystkich. Więc nie wiem na ile ja przekraczam, każąc im mówić po polsku, a na ile robię to dobrze, tak? Bo ja nie mam pewności, bo nikt mi jasno nie powiedział"

● **Problemy pracy nauczyciel rodzice cudzoziemscy**

„No moim zdaniem najłatwiej jest dotrzeć przez dzieci do tych rodziców, nie? Czyli nie wiem, my nie jesteśmy w stanie zorganizować jakichś, nie wiem, zajęć integracyjnych, spotkań. Coś, co by łączyło, bo najpierw muszą się potęczyć te maluchy i to, bo one tutaj mają tę chwilę przerwy, tak? Ale poza tym każdy idzie do domu, każdy idzie w stronę"

● **Niechęć rodziców polskich do osób obcego pochodzenia**

Nauczyciele zwracają uwagę na niechęć polskich rodziców do integracji z cudzoziemskimi sąsiadami cyt. „A rodzice polskich dzieci, czy zauważyliście ich niechęć?”. No właśnie. Niechęć, bo zawsze jest, bo to dzieci i na zabranie dzisiaj dokładnie tak to wygląda, jak dziewczyny opowiadają, że to jest tak, że oni nam zabierają to co należy do nas, tak? Cały czas chodzi o pieniądze, jak nie wiem o co chodzi, to chodzi o pieniądze i dzieci to samo powtarzają, co mówią rodzice i cały czas to jest to samo, więc nie dziwmy się w jedną stronę, że te dzieci się tak zachowują, skoro dostają taki komunikat od rodziców, tak? Bo ja na przykład odpowiadam się negatywnie, tak? Tak, tak. Te teksty, które dzieci często mówią, oni nawet może rodzice do nich bezpośrednio nie mówią. Tylko Tak między sobą mama z tatą rozmawiają, dziecko gdzieś w drugim pokoju usłyszy i przychodzi do szkoły. Gdzieś dziecko ukraińskie mu się nie spodoba czy cokolwiek powie, co mu się nie spodoba. No i już leci ta wiazankę, którą rodzice gdzieś w domu powiedzieli, tak? Więc i często oni nie wiedzą nawet o czym mówią. Bo oni mówią o jakiejś rzezi wołyńskiej i pytam się, co to znaczy. No i dziecko nie potrafi

mi tłumaczy co co to znaczy, bo mama czy tata powiedzieli tak w domu, ale nie wytłumaczyli o co chodzi. Więc no tutaj też jest problem, że Duża pole do pracy."

● **Brak zrozumienia kulturowego**

Problemy z komunikacją wynikające z braku wspólnych zasad funkcjonowania. Uczniowie z krajów migracyjnych często nie rozumieli zasad obowiązujących w polskiej szkole, co prowadziło do konfliktów i nieporozumień. Nauczyciele wskazywali, że rodzice cudzoziemscy w ogóle nie interesują się tym, co dzieje się w szkole, nie potrafią zrozumieć po co na siłę nauczyciel chce dziecko nauczyć. Cyt. „chodzi o to, że właśnie, no ale część rodziców na przykład jak już wiem, że się nie loguje, bo widzę, nie? No to wpisuję do dziennika, że proszę o rozmowę z synem z powodu, że ciągłego nieprzygotowania do zajęć, spania na lekcji i w ogóle, że czekam na jakąś interakcję z rodzicem. No tak co mogę czekać, nie? Mogę codziennie pisać i zero interakcji, nie? Założyłam karty pracy, że żeby dziecko tam też nie, nie ma. że nie zaglądają do tych dzienników. Nie, ale ja nawet do zeszytu wpisuję. Do zeszytu od przedmiotu"" Nie, nie są zainteresowane, nie zaglądają do zeszytów. Ja jest część uczniów, w którym kupiłam sobie się sama zeszyty, bo rodzice powiedzieli, że im nie są niepotrzebne." „cały czas mówiłam: "Mówimy po polsku, na lewo mówimy, przyszła mama i tam potem się okazało się, że faktycznie ja miałam rację, no bo ta dziewczynka przesadzała, cały czas mówiła po i w tych wypowiedziach było obrażanie kolegów i wszystkich. Więc nie wiem na ile ja przekraczam, każąc im mówić po polsku, a na ile robię to dobrze, tak? Bo ja nie mam pewności, bo nikt mi jasno nie powiedział"

● **Potrzeba wsparcia specjalistycznego**

Konieczność zatrudnienia asystentów międzykulturowych oraz organizacji dedykowanych szkoleń z zakresu pracy z traumą i różnic kulturowych. Nauczyciele wskazywali na potrzebę wsparcia ich pracy w zakresie wsparcia specjalistycznego, gdzie mogliby się poradzić i uporządkować wiedzę na temat różnic międzykulturowych. Dodatkowo wykazywali potrzebę asystentury

międzykulturowej zwłaszcza w kontekście dzieci niestowiańsko języcznych – Gruzja.

● Integracja wielokulturowa dzieci i rodziców

Podczas badania nauczycielki wskazywały na realizację działania integracyjnego „Opowiedz mi swoją historię”. W ramach tego działania uczniowie tworzyli komiksy o doświadczeniach migracyjnych cyt: „Dzieci z Ukrainy narysowały zbombardowane domy, polskie – podwórka. Wymiana tych opowieści otworzyła im oczy”. Nauczyciele wskazywali też na potrzebę integracji rodziców polskich i cudzoziemskich. Przenoszone zachowania ksenofobiczne z domu do szkoły mocno utrudniają ich pracę. Dodatkowo nieufność rodziców cudzoziemskich do instytucji publicznych, zwłaszcza wśród rodziców pochodzących z dawnego ZSRR, powoduje brak komunikacji nauczyciel – rodzic cudzoziemski, co utrudnia pomoc lub wsparcie, które placówka mogłaby zaproponować ich dzieciom. Nauczyciele też wskazują na to, że rodzice – obywatele państw trzecich, nie wykazują zainteresowania, a wręcz boją się kontaktu z psychologiem szkolnym. Nadal w krajach dawnego bloku wschodniego pokutuje mł, że do psychologa chodzą „wariaci” Psycholożka szkolna podawał przykład takiego zachowania, gdy proponowała wsparcie dla dzieci, które wykazywały cechy PTSD. Rodzice nie wyrazili zgody na to aby dzieciom udzielać wsparcia psychologa szkolnego.

6.2 Perspektywa uczniów

Perspektywa uczniów pokazuje, że kluczowe jest połączenie działań integracyjnych, wsparcia psychologicznego oraz systemowych rozwiązań (np. asystenci międzykulturowi). Szkoła powinna stać się miejscem, gdzie różnice kulturowe są celebrowane, a trudne doświadczenia (wojna, migracja) są otwarcie przepracowywane. Dzięki temu zarówno dzieci polskie, jak i migranckie, będą mogły budować relacje oparte na zrozumieniu i szacunku.

Analiza wypowiedzi uczniów ujawniła:

● Problemy interpersonalne i poczucie integracji

Uczniowie podkreślali, że aktywności pozalekcyjne, takie jak wycieczki czy warsztaty, sprzyjają budowaniu pozytywnych relacji między rówieśnikami. Wspólne projekty, np. wystawy fotograficzne, wzmacniały poczucie przynależności. Jednakże w wypowiedziach uczniów migranckich pojawiają się cechy nieufności. Na pytania, dlaczego nie bawią się z polskimi dziećmi tylko nie potrafią rzeczowo odpowiedzieć. Niektóre dzieci doświadczyły dyskryminacji poprzez przemoc słowną rówieśniczą. I dotyczy to zarówno dzieci migranckich jak i dzieci polskich. Występowały sytuacje wykluczenia lub niewłaściwych komentarzy dotyczących pochodzenia. Uczniowie oczekiwali, że szkoła podejmie działania zapobiegające dyskryminacji i agresji werbalnej. W badaniu uczniowie wspominali o sytuacjach, w których dochodziło do wykluczenia lub obraźliwych komentarzy dotyczących pochodzenia. Przykładowo, jeden z uczniów opisał sytuację, gdy został pominięty przy organizacji zabaw lub wycieczek, co wiązało się z uprzedzeniami dotyczącymi języka i kultury. Cyt. „Nie zaproszono mnie na urodziny, bo mama boi się obcego języka” Uczniowie wskazują, że wspólne wycieczki, wspólnie spędzany czas poza szkołą, pozwoliłby im na poznanie się nawzajem. Część uczniów wskazywała na wyjście do kina czy wycieczkę, a część na zabawy i gry świetlicowe. Te zabawy pomogłyby im poznać się nawzajem. Dodatkowo mógłby zmienić postawę rodziców z pasywno-agresywnej na przynajmniej neutralną.

Z wypowiedzi dzieci wynika również, że nieufność rodziców – ze strony polskich do obcych, ze strony migrantów do autochtonów – nie wspiera integrację dzieci z różnych kultur.

Dzieci polskie wskazywały też na wysoką wśród dzieci z państw trzecich, agresję i przemoc fizyczną. Dla nich takie zachowanie jest nie do przyjęcia, nie rozumieją go i po prostu nie chcą angażować się w relacje ze względu na przemoc.

● Znaczenie nauczycieli

Uczniowie podkreślali, że pomoc i wsparcie nauczycieli miały kluczowe znaczenie dla ich adaptacji i integracji. Uczniowie podkreślali, że elementy integracyjne, takie jak wycieczki, wspólne projekty artystyczne i warsztaty (np. projekt „Podaj rękę”), znacząco wpływają na poprawę relacji między uczniami. Jeden z uczniów stwierdził: *„Nauczyciele pomagali nam, dzięki czemu czujemy się częścią wspólnoty”*. Takie inicjatywy umacniają poczucie przynależności, choć nadal pojawiają się sytuacje wykluczenia.

Nauczyciele dość dobrze, zdaniem dzieci radzą sobie z wdrażaniem działań integracyjnych w szkole. Zarówno dzieci polskie jak i obcego pochodzenia widzą, że kadra szkoły stara się wspierać ich integrację.

● Przykłady konfliktów i sytuacje wykluczenia

Dzieci polskie zwracały uwagę na tworzenie się grup dzieci ukraińskich i tego, że wtedy te dzieci nie chcą bawić się z nimi. Polscy uczniowie wskazywali również na to, że dzieci ukraińskie nie chcą się integrować z nimi na przerwach i nie chcą zapraszać do siebie. Dzieci cudzoziemskie stwierdziły, że ich rodzice nie przyjmują do siebie nikogo. Jedna dziewczynka odpowiedziała, że ona po szkole kontaktuje się tylko z mamą i nie ma tutaj nikogo innego. Mama nie chce przyjmować gości. Jeden chłopiec wskazał, że nie jest mile widziany w Polsce cyt. *idźcie stąd, wam tutaj nie miejsce. Lepiej byście już wyjechały znowu do Ukrainy*” Uczniowie wskazują, że nauczyciele reagują na tego typu zachowania cyt. *„A mówiliście o tym nauczycielom, zgłaszaliście to nauczycielom? Tak, no jak oni po prostu uwagi wpisują, ale tych dzieci na przykład to nie obchodzi i oni nadal tak robią. No to niedobrze.”*

● Dodatkowe obowiązki dzieci ukraińskich

Integracji dzieci cudzoziemskim z polskimi nie sprzyjają dodatkowe obowiązki dzieci ukraińskich. Dzieci skarżą się, że muszą chodzić do dwóch szkół i nie mają siły i czasu na inne zajęcia. Cyt. *„Ja przychodzę do domu w ogóle o 16:00 i potem do 23:00”* Zbyt duża presja ze strony rodziców dzieci z Ukrainy, aby uczyły się jeszcze w szkole

ukraińskiej online może być poważnym problemem integracyjnym dzieci. Ponadto każde dziecko obcojęzyczne ma dodatkowe lekcje języka polskiego. Jednak jak wskazywała nauczycielka tego języka, nie są to lekcje uczące obcokrajowca języka polskiego tylko są to zajęcia wyrównawcze. Co może prowadzić do niechęci nauki polskiego a dodatkowo zwiększa siatkę godzin. Lepszym rozwiązaniem byłaby nauka poprzez zabawę w miejscu przyjaznym dzieciom. Nie w szkole, które kojarzy się często dzieciom z przymusem.

● **Nieufność dzieci obcego pochodzenia do organizacji i nauczycieli**

Badanie wskazuje na nieufność dzieci obcego pochodzenia do instytucji takich jak szkoła. Jedna dziewczynka jasno wskazuje, że z kryzysami psychicznymi walczy sama. Nie wspiera jej rodzic i nie prosi o wsparcie zarówno rówieśników jak też osób dorosłych w tym nauczycieli. Dzieci polskie wskazują, że jak mają problem to pomoże im pani psycholog, ich rodzice oraz że mają ogromne wsparcie w nauczycielach. Brak wsparcia, po przeżytych trudnych doświadczeniach takich jak ucieczka przed agresją zbrojną czy nawet sama migracja, może w przyszłości potęgować u tych dzieci problemy natury psychologicznej. Słowa dziewczynki cyt. „A jeśli chodzi o pomoc psychologa, jak to postrzegacie? Ja raczej z rodzicami. (uczeń polskiego pochodzenia) A ja po prostu zapominam sytuację i staram się o nie po prostu sobie nie przypominać (dziewczynka z Ukrainy). A chciałabyś to przegadać z kimś? Nie, i po prostu się nie kontaktować, gdy widzimy na przykład wyzywają kogoś, biją się, po prostu nie zbliżać się do nich. A chciałabyś mieć taką pomoc, która by ci pokazał ktoś, w jaki sposób z takim jakby przeciwdziałać takim atakiem, że jednym jak reagować, nie? Nie, ja to raczej sama umiem to robić, bo w głowie sobie myślę. Nie będę myślała o tej sytuacji, zapomnę już sobie i nie będę się zbliżała do tych dzieci, co wyzywały po prostu. Już takiego czegoś nieczęsto mam, bo bo się do nich nie zbliżę. Tak, bo przychodzę do domu, usiądę sobie na łóżku, narysuję tego albo kolegę, albo koleżankę, potem zgniotę to i wrzucę do koszyka. Po prostu zapominam już o tym.”

● **Pomoc asystentów międzykulturowych**

4

Dzieci wskazywały, że na początku, gdy do szkoły dołączyły dzieci z państw trzecich, szkoła tworzyła osobne klasy dla dzieci polskich i dla dzieci cudzoziemskich. Po roku łączono klasy. Na początku pomagały też panie znające język ukraiński i wspomagały nauczycieli w tym zakresie. Jednak pomoc już się skończyła i w tej chwili dzieci same muszą sobie radzić w porozumiewaniu się. Na tę trudność wskazują zarówno dzieci polskie jak i dzieci z państw trzecich. Brak osób wspomagających utrudnia dzieciom obcego pochodzenia przyswajanie wiedzy szkolnej oraz integrację z dziećmi polskimi. Dzieci wskazywały, że taka pomoc przydałaby się też w świetlicy, gdy razem się bawią, bo jednak bariery kulturowe i językowe prowadzą do tego, że dzieci się nie integrują. Już Cohen & Lotan (2014) wskazywali, że współpraca to klucz do integracji. Trudno jednak wymagać od dzieci, że nie znając języka drugiej strony, nie znając różnic kulturowych, łatwo się zintegrują.

● Emocjonalny kontekst wojny

Dzieci migranckie doświadczyły ucieczki przed wojną, co wpłynęło na ich poczucie bezpieczeństwa. Dzieci ukraińskie często radzą sobie same z emocjami, nie otrzymując profesjonalnej pomocy. Brakuje im zaufania do dorosłych (np. nauczycieli, psychologów). Dzieci te wskazują na swoje trudne relacje z rówieśnikami oraz rodzicami. Nie potrafią poradzić sobie z trudnymi emocjami. Wskazują na to, że nie mogą za bardzo w tym względzie liczyć na kogokolwiek, zwłaszcza swoich rodziców. Niektóre zmagają się z nieleczoną traumą, która objawia się wycofaniem lub agresją. Tęsknią za swoim prawdziwym domem, za ojcem. Czują się przebadzcowani, mówią wprost o zbyt dużej presji rodziców by uczęszczali do szkoły ukraińskiej nie tylko polskiej. Uczniowie i ich rodziny żyją w niepewności co do przyszłości, balansując między nadzieją na powrót do Ukrainy a koniecznością budowania życia w Polsce. Wskazują na poczucie tymczasowości. Presja adaptacyjna (nauka języka, nowe środowisko) nakłada się na trudne doświadczenia wojenne, prowadząc do wyczerpania emocjonalnego.

Rekomendacje dla szkoły:

● Zwiększenie wsparcia psychologicznego:

- Wprowadzenie regularnych warsztatów z radzenia sobie ze stresem i traumą, prowadzone przez psychologów mówiących po ukraińsku np. w formie zabawy na świetlicy wielokulturowej
- Stworzenie „kącika emocji” na świetlicy, gdzie dzieci mogą wyrażać uczucia poprzez sztukę lub rozmowę z pedagogiem.

● **Integracja poprzez aktywności pozalekcyjne:**

- Organizowanie wycieczek, gier terenowych, warsztatów artystycznych (np. wspólne malowanie murali o tematyce wielokulturowej) oraz projekty łączące dzieci polskie i migranckie (np. „Tydzień Kultur”).
- Prowadzenie akcji typu „piątki filmowe” z pokazami bajek/animacji z Ukrainy, Gruzji, Białorusi i Polski, połączone z dyskusjami.

● **Reforma zajęć językowych**

- Zastąpienie zajęć wyrównawczych **nauką przez zabawę** (gry planszowe, teatryki, projekty multimedialne).
- Współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, aby prowadzić lekcje w mniej formalnych przestrzeniach (np. park, muzeum).

● **Przywrócenie asystentów międzykulturowych:**

- Zatrudnienie asystentów władających językiem ukraińskim/rosyjskim/gruzyńskim/białoruskim (w zależności od potrzeby SP2), którzy będą wspierać dzieci na lekcjach, świetlicy i podczas wycieczek.
- Stworzenie „klubu tłumaczy” z udziałem starszych uczniów polskich i obcego pochodzenia, aby promować wzajemną pomoc.

● **Walka z przemocą i dyskryminacją:**

- Przeprowadzenie cyklu warsztatów antydyskryminacyjnych z udziałem ekspertów (np. psychologów, działaczy NGO).
- Wprowadzenie systemu „klasowych mediatorów” – uczniów szkolonych do rozwiązywania konfliktów rówieśniczych.

● **Zaangażowanie rodziców:**

- Zorganizowanie „wieczory kultur” z degustacją potraw, występami dzieci i dyskusjami o wspólnych wartościach.

- o Utworzenie grupy wsparcia dla rodziców migranckich, gdzie będą mogli dzielić się trudnościami i otrzymywać praktyczne porady (np. jak wspierać dzieci w nauce języka).

● **Adaptacja przestrzeni szkolnej:**

- o Wprowadzenie różnojęzycznego oznaczenia w szkole (np. tablice informacyjne po polsku i w języku uczniów obcojęzycznych).
- o Stworzenie „strefy ciszy” z książkami i gramami w językach ojczystych uczniów migranckich.

6.3 Perspektywa rodziców

Rodzice postrzegają szkołę jako miejsce otwarte, gdzie dzieci czują się bezpiecznie i nawiązują przyjaźnie mimo różnic kulturowych. Kluczowym wyzwaniem pozostaje jednak integracja dorosłych oraz przełamanie wzajemnych uprzedzeń. Wspólne projekty, edukacja wielokulturowa i otwarty dialog są według rodziców niezbędne, aby szkoła stała się prawdziwym modelem społeczeństwa opartego na szacunku i współpracy.

Analiza wskazała:

● **Pozytywne doświadczenia współpracy ze szkołą**

Rodzice doceniają, że szkoła nie stygmatyzuje uczniów „innych” zarówno, jeśli chodzi o dyspersyjne dzieci polskie jak i dzieci migranckie. Szkoła nie skupia się na trudnościach (np. ADHD, zaległościami w nauce, pochodzeniem), ale skupia się na ich mocnych stronach (np. talencie plastycznym, zaangażowaniu społecznym). Wśród rodziców wyróżniana jest aktywność pedagogów, np. organizowanie dodatkowych zajęć z matematyki dla uczniów z problemami, wsparcie psychologiczne, czy tworzenie stref wyciszenia, chociaż w przypadku dzieci strauatyzowanych, szkoła powinna mieć na uwadze również konieczność socjalizacji tych dzieci a nie, nawet jeśli to wydaje się słuszne, izolowanie ich od rówieśników. Rodzice zauważają, że dzieci naturalnie nawiązują przyjaźnie,

niezależnie od narodowości. Wspólne projekty (np. przedstawienia polsko-ukraińskie) i przerwy sprzyjają budowaniu relacji.

● **Mentalność tymczasowości u rodziców – obywatele państw trzecich**

Jedna z mam migranckich, podczas badania kilka razy wyraziła opinię, że jak tylko zakończy się wojna w Ukrainie, to ona z córką wracają do domu. Przyznała, że nie chce się angażować w polską szkołę córki jak i w zmianę mieszkania oraz w pracę długoterminową. Dodatkowo uważa że jej córka powinna nadal uczyć się w szkole ukraińskiego, bo przecież jak wrócą do swojego kraju to dziecko musi być na bieżąco cyt. *„ale ja chciałabym, bo ja mam nadzieję, że kiedyś to skończy się i kiedyś wrócimy się, bo ja tam mam męża, rodzinę i bardzo chcemy. I dlatego, że nie rzucamy, ja jej proszę, ja jej pytam, że czy ty chcesz uczyć ukraińskiego dalej i matematyki na rok więcej, bo chcemy wrócić i chcemy iść z tymi dziećmi i rok jeszcze nie gubić, żeby no ona szła do klasy teraz skończy, będzie w 5, ale no nie wiem, jak będzie”*

Taka tymczasowość niezbyt korzystnie wpływa na integrację OPT w społeczeństwie polskim. Jednocześnie osoby pochodzenia obcego, zwłaszcza z krajów dawnego ZSRR, nie widzą potrzeby wsparcia u psychologa „przecież nie mam problemów psychicznych”, przy jednoznacznej deklaracji, że często odczuwają samotność oraz brak wsparcia najbliższych.

● **Wyzwania związane z wielokulturowością**

Rodzice podkreślają, że podziały (np. "Polak vs. Ukraińiec") wynikają głównie z postaw dorosłych, a nie dzieci. Brakuje zaangażowania rodziców ukraińskich w życie szkoły (np. nieobecność na "śłodkich wtorkach", Dniu Rodziny). Wspomniano o odmiennościach w świętowaniu (np. Sylwester vs. Wigilia), tradycjach, a także mentalności (np. podejście do psychologa, rola ojca w rodzinie). Niektórzy rodzice ukraińscy mają trudności z językiem polskim, co utrudnia kontakt ze szkołą i innymi rodzicami.

● **Potrzeby i sugestie rodziców**

Rodzice proponują wspólne działania, np. warsztaty kulinarne (gotowanie potraw ukraińskich i polskich), artystyczne czy sportowe. Ważne, aby angażowały zarówno dzieci, jak i dorosłych. Jednak w tych wypowiedziach przodowały mamy polskie, mamy ukraińskie niekoniecznie chciałyby się integrować. Migrantki wskazały, że w ich kulturze najważniejsza jest rodzina i wokół rodziny: 'kręci się świat'. Nie znają zwyczaju odwiedzania się, wspólnego spędzania czasu z sąsiadami czy znajomymi. Taka postawa też nie sprzyja integracji z polskim społeczeństwem, nawet z tak niewielką społecznością szkolną. Mam ukraińskiego chłopca opowiedziała, że dla niej było to „dziwne” że Polacy odwiedzają się nawzajem, że dzieci do siebie przychodzą i że dla Polaków rodzina to dziadkowie, wujostwo, kuzynostwo, a nie tylko mama, tata i dzieci. Taka postawa rodziców może powodować gettoizację i wykluczenie społeczne. Taka samoizolacja pod kątem wartości społecznych, jest wysoce szkodliwa. Uniemożliwia adaptację w społecznościach lokalnych nowych jego członków. Rodzice podczas badania postulowali o lekcje/tematyczne lub dni poświęcone kulturze danego kraju np. Ukrainy, Białorusi czy Gruzji, aby polskie dzieci rozumiały kontekst przyjazdu rówieśników. Rodzice ukraińscy wskazują na potrzebę warsztatów z psychologami, które pomogłyby w adaptacji i radzeniu sobie z traumą wojny. Natomiast spotkań indywidualnych bardzo się boją, bo przecież nie są „wariatami”

● Problemy organizacyjne i społeczne

Zaangażowanie rodziców obcego pochodzenia w społeczności szkolnej jest niewielkie albo żadne. Wskazują to zarówno rodzice obcego pochodzenia jak i rodzice polscy. Brak obecności rodziców OPT na zebraniach i imprezach szkolnych wynika m.in. z braku czasu (praca na pełny etat), barier językowych oraz przekonania, że pobyt w Polsce jest tymczasowy. Dodatkowo, różnice kulturowe również są czynnikiem izolującym tę grupę osób.

Wszyscy rodzice krytykują ograniczenia w ofercie zajęć pozalekcyjnych (np. sportowych) z powodu cięć budżetowych. Wskazują, że tego typu wspólne zajęcia na kołach zainteresowań, daje bardzo duże możliwości integracji społeczności szkolnej. Niektórzy rodzice obawiają się, że korzystanie z pomocy psychologa może

być postrzegane jako "słabość", zwłaszcza w społecznościach o tradycyjnym podejściu.

● **Emocjonalny kontekst wojny**

Rodzice ukraińscy podkreślają rozdarcie między chęcią powrotu, a koniecznością pozostania w Polsce. Dzieci często nie rozumieją, dlaczego muszą mieszkać z dala od ojczyzny. Wskazują też, że ich rozdarcie niekorzystnie wpływa też na ich dzieci, ale nie potrafią sobie sami z tym radzić, jednocześnie zastrzegając się, że nie potrzebują psychologa. Gdy moderatorka zasugerowała, że w Polsce wsparcie psychologa odbierane jest jako pomoc, jedna z mam stwierdziła, że cyt. „może by jej takie wsparcie pomogło”.

Z wypowiedzi mam z Ukrainy, widać, że traumatyzacja nie objęła tylko dzieci ale i dorosłych i że głęboko chowane emocje, nieprzepracowane emocje, negatywnie wpływają na dzieci strauatyzowanych dorosłych.

Rodzice polscy sugerują, aby w szkole poruszać temat konfliktu w Ukrainie (np. poprzez pokazy zdjęć, rozmowy), aby budować empatię u dzieci i wiedzę na temat tego jak wygląda Świat. Dzieci polskie dowiedzą się dlaczego dzieci z Ukrainy nadal z nimi się uczą. Pozwoli to zdaniem rodziców na integrację dzieci i zmniejszenie agresji słownej wśród nich w środowisku szkolnym i poza szkolnym.

Rekomendacje dla szkoły

- **Stworzenie przestrzeni dialogu:** Regularne spotkania rodziców polskich i ukraińskich (np. kawiarenki integracyjne), gdzie mogliby dzielić się doświadczeniami.
- **Promocja ukraińskiej kultury:** Wprowadzenie elementów kultury ukraińskiej do szkolnych wydarzeń (np. święta, wystawy prac dzieci).
- **Wsparcie logistyczne:** Ułatwienie udziału w życiu szkoły poprzez elastyczne godziny spotkań, tłumaczenia na język ukraiński lub pomoc w organizacji transportu.

7. Podsumowanie najważniejszych wyzwań

Wyniki badania wskazują, że kluczowe wyzwania w szkole to:

- **Brak znajomości zasad przez uczniów OPT** – migranci często nie rozumieją polskiego systemu edukacyjnego, co prowadzi do trudności adaptacyjnych.
- **Niedostosowany system oceniania** – obecne metody nie uwzględniają barier językowych i kulturowych.
- **Problemy komunikacyjne** – zarówno nauczyciele, jak i rodzice wskazują na potrzebę lepszej, dwujęzycznej komunikacji.
- **„Bańki językowe”** – uczniowie OPT często funkcjonują w zamkniętych grupach, co utrudnia integrację.
- **Tymczasowa postawa rodziców OPT** – ogranicza ich zaangażowanie w życie szkoły

8. Mocne strony i zasoby placówki

Pomimo wyzwań, Szkoła Podstawowa nr 2 dysponuje wieloma atutami:

- **Zaangażowanie kadry pedagogicznej:** Nauczyciele wykazują inicjatywę w podejmowaniu dodatkowych działań wspierających uczniów, co potwierdzają liczne cytaty z transkrypcji.
- **Aktywne inicjatywy integracyjne:** Projekty takie jak „Podaj rękę” oraz wspólne wyjścia i warsztaty artystyczne przyczyniają się do budowania więzi rówieśniczych.
- **Wsparcie ze strony rodziców:** Pomimo pewnych barier komunikacyjnych, rodzice wykazują chęć współpracy i angażowania się w działania na rzecz integracji.

9. Rekomendacje

Rekomendacje uwzględniają różne poziomy wsparcia dla uczniów, nauczycieli i rodziców, proponując rozwiązania systemowe oraz działania integracyjne. Włączenie elementów takich jak grupy wsparcia dla nauczycieli, świetlica wielokulturowa dla uczniów oraz warsztaty antydyskryminacyjne dla rodziców pozwoli na jeszcze skuteczniejsze budowanie otwartego i inkluzywnego środowiska edukacyjnego.

9.1. Rekomendacje dla nauczycieli

9.1.1. Wsparcie metodyczne i dydaktyczne

- Szkolenia z zakresu pracy z uczniami z doświadczeniem migracyjnym – szczególnie w kontekście nauczania języka polskiego jako obcego, metody różnicowania nauczania oraz pracy z dziećmi po doświadczeniach traumatycznych.
- Wprowadzenie elastycznych metod oceniania – dostosowanie kryteriów oceniania do poziomu znajomości języka polskiego przez uczniów OPT

9.1.2. Rozwój kompetencji międzykulturowych

- Warsztaty dotyczące różnic kulturowych i ich wpływu na proces edukacji – zwiększenie świadomości nauczycieli na temat kultur, z których pochodzą uczniowie.
- Wdrożenie tutoringu międzykulturowego – nauczyciele jako mentorzy dla nowych uczniów OPT.

9.1.3. Wsparcie psychologiczne dla nauczycieli

- Grupy wsparcia dla nauczycieli prowadzone przez lidera – regularne spotkania, podczas których nauczyciele mogą wymieniać się doświadczeniami, omawiać wyzwania związane z nauczaniem w klasach wielokulturowych i redukować stres zawodowy. Takie działania pomogą w zapobieganiu wypaleniu zawodowemu.

9.1.4. Organizacja zajęć integracyjnych

- Prowadzenie wspólnych projektów edukacyjnych – np. projektów artystycznych, historycznych czy technologicznych, które pozwolą na współpracę uczniów z różnych środowisk.
- Ułatwienie dostępu do zajęć dodatkowych – poprzez dostosowanie komunikacji i procedur zapisów dla uczniów i ich rodziców.

9.2. Rekomendacje dla uczniów

9.2.1. Integracja uczniów OPT z polskimi rówieśnikami

- Program „Uczeń – Przewodnik” – każdemu nowemu uczniowi cudzoziemskiemu przydzielany jest polski kolega, który pomaga mu w pierwszych tygodniach w szkole.
- Wspólne wydarzenia i projekty – organizowanie szkolnych dni wielokulturowych, wspólnych wyjazdów oraz konkursów, które wymagają współpracy między uczniami różnych narodowości.
- Wielokulturowa Świetlica Młodzieżowa – stworzenie otwartej przestrzeni dla uczniów, gdzie mogliby spędzać czas po lekcjach, uczyć się od siebie nawzajem, organizować zajęcia językowe i wspólne inicjatywy. Świetlica mogłaby być prowadzona przy wsparciu mentorów i animatorów międzykulturowych.

9.2.2. Wsparcie językowe

- **Dodatkowe zajęcia z języka polskiego** – organizacja bezpłatnych lekcji języka polskiego jako obcego w godzinach pozalekcyjnych.
- **Grupy konwersacyjne** – spotkania uczniów, podczas których będą mogli swobodnie ćwiczyć język polski w nieformalnej atmosferze.

9.3. Rekomendacje dla rodziców uczniów OPT

9.3.1. Lepsza komunikacja z placówką

- **Tłumaczenie kluczowych dokumentów szkolnych na języki ukraiński i rosyjski** – ułatwienie rodzicom dostępu do informacji o funkcjonowaniu szkoły.
- **Dwujęzyczne zebrania dla rodziców** – organizacja spotkań z tłumaczem, które pozwolą na lepsze zrozumienie systemu edukacji i oczekiwań szkoły.
- **Elektroniczny newsletter w kilku językach** – dostarczanie informacji o ważnych wydarzeniach i zmianach w szkole.

9.3.2. Aktywizacja rodziców

- **Warsztaty dla rodziców** – na temat polskiego systemu edukacji, metod wspierania nauki w domu oraz radzenia sobie ze stresem związanym z migracją.
- **Warsztaty antydyskryminacyjne** – organizacja zajęć, które pomogą rodzicom lepiej rozumieć mechanizmy dyskryminacji i wykluczenia, a także wyposażą ich w narzędzia do wspierania integracji dzieci w szkole. Warsztaty mogłyby obejmować również tematy związane z przeciwdziałaniem stereotypom oraz radzeniem sobie z trudnymi sytuacjami w relacjach z innymi rodzicami i nauczycielami.
- **Zachęcanie do współpracy z radą rodziców** – włączenie rodziców cudzoziemskich w działania społeczności szkolnej, np. poprzez organizację wydarzeń kulturalnych.

9.4. Rekomendacje dla szkoły i organów prowadzących

9.4.1. Wzmocnienie kadrowe

- **Zatrudnienie asystentów międzykulturowych** – osób mówiących w językach ukraińskim, rosyjskim i gruzińskim, które pomogą w codziennej komunikacji.
- **Zwiększenie liczby psychologów i pedagogów szkolnych** – aby zapewnić lepsze wsparcie uczniom z doświadczeniem migracyjnym.

9.4.2. Dostosowanie infrastruktury szkolnej

- **Tworzenie przestrzeni do nauki indywidualnej i grupowej** – zapewnienie uczniom OPT możliwości cichej nauki oraz pracy w małych zespołach.
- **Doposażenie świetlicy szkolnej** – w materiały edukacyjne i książki w różnych językach.

9.4.3. Długofalowe działania systemowe

- **Stworzenie miejskiego programu integracji szkolnej** – na poziomie samorządowym, który będzie obejmował wszystkie szkoły w Legnicy.
- **Aplikowanie o granty na działania wielokulturowe** – pozyskiwanie środków z funduszy unijnych i krajowych na wsparcie edukacyjne uczniów OPT.
- **Grant „Legnica – miasto dialogu”**: Wsparcie festiwali kulturowych (np. Dni Ukrainy).

10. Wnioski końcowe

Diagnoza przeprowadzona w Szkole Podstawowej nr 2 w Legnicy ukazuje, że integracja uczniów z doświadczeniem migracyjnym stanowi zarówno wyzwanie, jak i szansę na rozwój placówki. Wdrożenie zaproponowanych rekomendacji – obejmujących wsparcie międzykulturowe, szkolenia pedagogiczne, zmiany w systemie oceniania oraz poprawę komunikacji z rodzicami – może znacząco przyczynić się do podniesienia jakości edukacji i budowania spójnej, wielokulturowej społeczności szkolnej. Kluczowym elementem pozostaje systemowe wsparcie, które umożliwi pełne wykorzystanie potencjału zarówno uczniów, jak i kadry pedagogicznej.

11. Podsumowanie

Prezentowany raport stanowi szczegółową analizę funkcjonowania Szkół Podstawowej nr 2 w Legnicy w kontekście integracji uczniów z doświadczeniem migracyjnym. Dzięki zastosowaniu metody miniFGI oraz analizie dokumentów wewnętrznych i danych zastanych, uzyskano bogaty materiał źródłowy, na

podstawie którego sformułowano rekomendacje dotyczące wsparcia placówki. Wdrożenie proponowanych działań może przekształcić szkołę w modelowy przykład integracji, a także przyczynić się do budowania społeczeństwa otwartego i wielokulturowego.

Szkoła Podstawowa nr 2 w Legnicy posiada wiele mocnych stron, w tym zaangażowaną kadrę oraz aktywne inicjatywy integracyjne. Jednak dla skuteczniejszej integracji uczniów migracyjnych konieczne jest wdrożenie systemowych zmian, w tym modyfikacji metod oceniania, zatrudnienia asystentów oraz lepszego wsparcia rodziców.

12. Załączniki

- Scenariusze badawcze
 - scenariusz dla nauczycieli
 - scenariusz dla uczniów
 - scenariusz dla rodziców
- Transkrypcje

Kontakt: Fundacja „Raduga”, ul. Grodzka 76, Legnica, tel. 733 221 381
e-mail: fundacja.raduga@gmail.com

Raport dostępny:

<https://raduga.org.pl/nasze-dzialania/wielokulturowa-szkola-bez-dyskryminacji/>

Syklar Haigomata

